

Klimaet er i endring

Hva gjør forsikringsbransjen med økte vannskader?

Av Mia Ebeltoft, Assisterende fagdirektør i Finans Norge

Vi har kun én jord som vi har ansvaret for å ta vare på for fremtidens generasjoner. Vi vet at klimaendringen er den største utfordringen i vår tid. Vi vet vi må forberede oss på et annet værscenarior i fremtiden. Gjør vi nok for å stoppe den negative utviklingen? Og gjør vi nok for å sikre en god tilpasning til de negative endringene i klima vi allerede ser de første konturene av? Skadestatistikk fra skadeforsikringsselskapene viser at vannskader og naturskader øker kraftig over tid. I denne artikkelen skal jeg si noe om enkelte utfordringer forsikringsbransjen står overfor og hvordan vi forsøker å bidra.

Mer ekstremt og ingen vei tilbake?

Klimaendringene vi står overfor betyr mer ekstremvær, mer tørke, mer ekstremt regnvær og flere flommer. Noen områder vil oppleve tørke og total mangel på regn, med påfølgende sultkatastrofer og mennesker på flukt. Det betyr det vil tvinge seg fram endret bosettingsmønster. Her i nord vil vi særlig møte et villere, våtere og fuktigere klima, med høyere havnivå. Hvordan forbereder vi oss på det?

FNs klimapanel vil legge fram sin femte rapport i tre trinn i løpet av 2013/2014. Den tar blant annet for seg hvilken rolle bosetting, infrastruktur og arealplanlegging spiller i arbeidet med å redusere de negative effektene av klimagassutslippene. Utkast fra rapporten viser at den negative utviklingen går raske enn først antatt. Altså; det haster med å komme igang. I rapporten fra 2007 ble det konstatert at for første gang i historien bodde mer enn halvparten av verdens befolkning i byer. Andelen er forventet å øke, noe som skaper store utfordringer for hele infrastrukturen, særlig i byer og områder med stor tilflyttingsvekst. Dette setter ytterligere press på mange kommuner.

Verdens mest anerkjente klimaforskere er nå enige om at det er vi

mennesker som er driverne for klimaendringene, og at det er vår forurensning som er årsaken til at vi vil se mer av både ødeleggende naturkatastrofer og mer vannskader. Dette vil koste samfunnet dyrt hvis vi ikke tar tak.

Stortingsmeldingen om klimatilpasning i Norge, Meld. St. 33 (2012-2013) som Regjeringen offentliggjorde i vår, kommer etter vår mening ikke i tilstrekkelig grad med konkrete tiltak. På VA-området er det likevel en god nyhet i meldingen at Regjeringen skal sette ned et offentlig utredningsutvalg (lovutvalg) som skal vurdere det gjeldende regelverket for håndtering av overvann og komme med forslag til forbedringer.

Vi opplever at både politikere, myndigheter og innbyggere sliter med hvordan vi skal takle budskapet og usikkerheten rundt den utfordringen vi står overfor. Vi må gjøre noe mer enn å krangle om hvem som har ansvaret for skader som oppstår, og om hvem som burde gå foran i forebyggingsarbeidet.

Som representant for forsikringsbransjen, og som sentral aktør i klimaarbeidet i skadeforsikring, har jeg og vi som er i bransje, brukt mye tid på spørsmålet om hva slags rolle forsikringsbransjen bør ha i dette scenarior, og hvordan

bransjen kan møte en ny global og lokal vanskelig utfordring.

Klima på agendaen

Finans Norge har satt klima på agendaen. Som næringsorganisasjon er det nødvendig å kjenne til hva som skjer både på europeisk og på lokalt nivå. Skadene stopper ikke ved landets grenser. I EU har man temaet høyt på agendaen, og det arbeides nå aktivt for å finne løsninger på fremtidens flommer og havnivåstigninger. De har, og ønsker dialog og kunnskapsdeling med forsikringsnæringa. Jeg følger og arbeider selv tett på dette arbeidet gjennom vår europeiske interesseorganisasjon Insurance Europe.

Tall fra skadedata viser en økning både globalt og lokalt for naturskader og vannskader. Ifølge forskerne vil denne trenden fortsette. I Norge ser vi at økningen har vært størst innenfor vannskader, men at også flom og naturskader forekommer hyppigere. Erstatningsutbetalingen for branner i Norge, som tradisjonelt har ligget høyest, er på vei til å bli tatt igjen av vannskadene. Selskapene har derfor høy fokus på disse skadene i det dette innebærer høyere risiko for skader, større behov for intern beredskap, høyere administrasjonskostnader, og etter hvert et spørsmål om behov for høyere premieinntekt. Selskapene lever av service, og må sikre at de har oppgjørsmedarbeidere som holder høy profesjonalitet i møte med stadig flere, ofte fortvilede mennesker som er utsatt for dem, ofte traumatiske hendelser, og trenger raskt og riktig hjelp. Mange rammes også flere ganger.

I dette bildet, som også preges av høy konkurranse mellom forsikringsselskapene, vil muligheten for regress mot kommuner alltid bli

vurdert. Selskapene vil naturlig nok forsøke å plassere ansvaret for en skade dersom årsaken grunner i en uaktsom handling enten som passiv unnlattelse eller en aktiv handling. Et slikt polluter pay-prinsipp preger også lovgivningen i EU og er et generelt forebyggende prinsipp i norsk rett, enten det gjelder overfor kommunene eller andre. Med dagens uforutsigbare regelverk innenfor VA, og med ulike tolkninger i domstolen vil nevnte offentlige utvalg være kjærkomment.

Skal alle kunne forsikre seg?

I flere Europeiske land er trenden at mennesker som bor i risikoutsatte områder for skader må betale en helt annen pris for forsikring enn de som bor i mindre risikoutsatte områder. Mange mennesker har ikke, eller tar seg ikke råd til dyre forsikringer, noe som får katastrofale resultater for den enkelte når skaden rammer. Vi ser at forsikringsselskaper i disse landene begynner å sette strengere krav til at huseier i større grad selv må sørge for forebyggende tiltak for i det hele tatt å få tegnet forsikring. En slik utvikling ser vi også i vårt naboland Danmark. Noe av bakgrunnen er at forsikring bygger på et grunnprinsipp om at forsikringsfellesskapet ikke skal betale for risiki og skader som man kan forutse. Heller ikke skal fellesskapet betale for skader som skyldes manglende vedlikehold.

Tendensene man ser i Danmark og i andre land i Europa har (foreløpig) ikke nådd oss her hjemme. Den norske forsikringsbransjen har som målsetting at bygninger og boliger skal kunne forsikres mot naturskader og vannskader uansett hvor i landet du bor, og til en overkommelig pris. Men vi er ikke spart for at endringer i klima ikke på samme måte når oss, og dersom trenden med økte skader fortsetter eller vi får en 6 milliarder-utbetaling som man fikk etter et 110 mill. styrtregn over København i 2011, vil det enkelte forsikringsselskap måtte vurdere tiltak.

Med denne situasjonen som bakteppe var det behov for bransjen å bedre forstå hvilke utfordringer kommunene står overfor. Et naturlig sted å starte var et samarbeid med Norsk Vann. Dette samarbeidet har vi hatt på flere områder tidligere, og det gir oss ny og viktig kunnskap. Samarbeidet har allerede bidratt til flere felles konkrete prosjekter, og ikke minst et sterkt felles påtrykk inn mot Regjeringen og Stortinget som bl.a. medført til nevnte VA-utvalg.

Ikke alt skyldes klima

Økte natur- og vannskader skyldes ikke kun klimaendringene. Det regjeringsoppnevnte utvalget på klima (NOU2010:10 eit klima i ending) pekte i sin rapport på at det generelt er et stort vedlikeholdsetterslep på vann- og avløpsnett i norske kommuner. Kombinert med et endret klima og tøffere lovkrav har kommunen en stor utfordring. Vann- og avløpssektoren i mange kommuner håndterer dette med stor faglig tyngde og engasjement. I en forskningsundersøkelse i regi av Norklima ser det ut til at plansektoren derimot sliter med å ta den samme utfordringen inn over seg. Her konstaterer forskerne at «plansektoren i kommunene i dag er mangslungen, og at kunnskapsgrunnlaget er uklart og preget av ulike retninger og interesser». se Norklima www.forskningsradet.no/prognost-norklima/Nyheter/Klarer_kommunene_klimatilpasningen/1253983164796/p1226993599893

Vannskader et større problem enn naturskader

Det er mye fokus på naturskader, rett og slett fordi de er dramatiske og kan innebære tap av menneskeliv og totalt ødelagte hjem. Hva som faller inn under naturskader reguleres av naturskadeforsikringsloven. Naturskadeordningen har vist seg som et nyttig og ressursoptimalt verktøy. Alle som kjøper «brannforsikring» vil automatisk bli dekket for naturskader. Premien skilles ut og koster det samme uansett hvor i landet du

bor. En tilsvarende ordning finnes verken i eller utenfor Europa. Ordningen fungerer på den måten at det enkelte forsikringsselskap gjør opp naturskader med sin kunde, for i etterkant å utligne med de øvrige selskapene med basis i hva de har i markedsandel. Det er Norsk Naturskadepool (som er en del av Finans Norge) som har ansvaret for ordningen. Men når samme skade på samme sted skjer gjentatte ganger er spørsmålet om ordningen har for dårlig forebyggende funksjon!

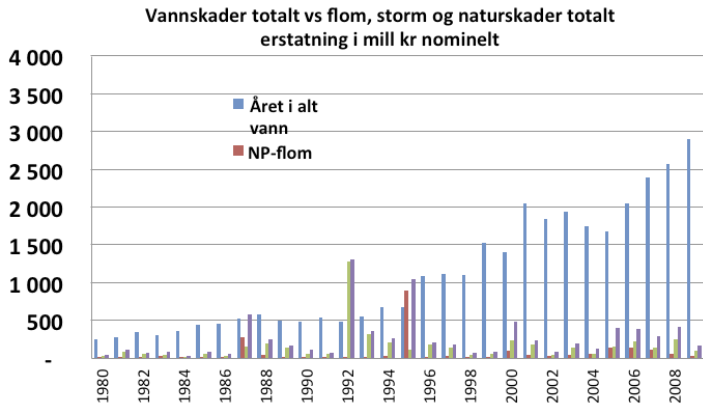
Forsikringsbransjen har imidlertid større økonomiske utfordringer når det gjelder overvannskader og skader som skyldes tilbakeslag av kloakk i folks kjellere. Disse er ikke ansett som flomskader, og kommer ikke inn under naturskadedekningen. Skadene kommer ofte i forbindelse med intens og kraftig nedbør over kort tid.

Statistikk

Finans Norge har siden 2008 samlet inn informasjon fra skadeselskapene over vannskader. Denne statistikken kalles vask, og er tilgjengelig for alle på vår hjemmeside www.fno.no (under statistikk). Her finner man også statistikk over naturskader (nask), som man har en adskillig lengre historikk på.

Overvann og tilbakeslagsskadene er data jeg antar har mest interesse for kommunen. I vår dialog med Norsk Vann ser vi at det er stor «mismatch» mellom hva de har registrert av skader og hva man har registrert gjennom innsamling

På en sammenligning mellom naturskader og alle typer av vannskader ser man at vannskadene er det som øker mest.

Årsak	2008	2009	2010	2011	2012	SUM
Stopp i avløp. Tilbakeslag	324 305	319 310	338 594	411 005	383 663	1 776 877
Ytre påvirkning	390 128	343 492	489 512	627 929	403 384	2 254 445
SUM	714 434	662 802	828 106	1 038 934	787 046	4 031 322

Valg

Rad: Årsak

Kolonne: År

Verdi: Erstatningsbeløp (1000 kr)

Beregn: Verdi

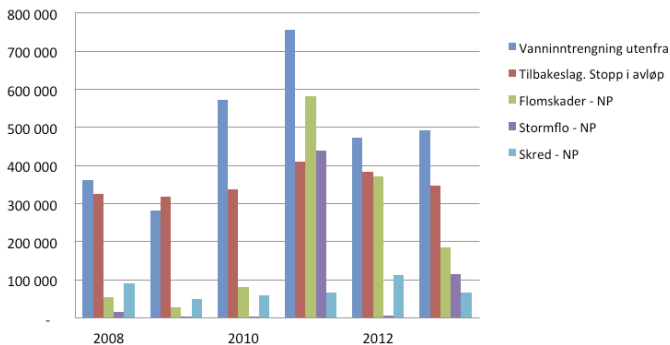
Filter

Årsak: Stopp i avløp. Tilbakeslag, Ytre påvirkning

År: 2012, 2011, 2010, 2009, 2008

Her har vi trukket ut tall fra vask-statistikken. Her er det to definerte årsaker, «Stopp i avløp»/«Ytre påvirkning» og «Tilbakeslag» vi mener er skader som kommer nærmest. Det man kan kalle «værrelaterte» skader. (Overvannsskader, dvs. inntrengning av vann utenfra, er dekket av kategorien «Ytre påvirkning».) Disse skadedetallene sier derimot ingen om årsaken bak skyldes privat stikkledning eller det offentlige rørrettet.

Værrelaterte vannskader og naturskader Erstatning i 1000 kr (nominelt)

HER ser vi henholdsvis tre typer av naturskader opp mot de to typer av vannskader.

av data fra forsikringsselskapene. Det kan skyldes at huseier ikke melder skaden til kommunen, eller andre forhold som gjør at kommunen ikke får beskjed om den. Men flere kommuner har overfor meg nevnt at de gjerne skulle kjent til hvor disse skadene befant seg, og at de benytter skader som sendes som regresskrav i sitt forebyggende arbeid.

Pilotprosjekt som skal avklare nytteverdien av skadedata for kommunene

Finans Norge (FNO) har i år igangsatt et større pilotprosjekt som etter planen skal avsluttes til neste vår. Norsk Vann er involvert i prosjektet, sammen med KS, DSB, NVE og enkelte andre sentrale aktører. Målet er å avklare nytteverdien for kommuner når de får tilgang på forsikringsselskapenes skadedata ned på adresse-nivå. Formålet er at slike data skal kunne føre til et redusert antall (klimarelaterte) skader.

Prosjektet skal se på hvordan tilgang til skadedata fra forsikringsbransjen kan styrke kommunenes arbeid med drift, vedlikehold og investering i offentlig infrastruktur og forebygging av tilbakeslags- og overvannsskader samt naturskader gjennom kommunal arealplanlegging. Og videre om det vil kunne gi kommunene et bedre grunnlag til å gjennomføre arealplanlegging, forebyggingstiltak og nytte i arbeidet med ROS-analyser.

Prosjektet skal forholde seg til de utfordringene som knytter seg til dagens klima og forventninger om fremtidige klimaendringer. Som prosjektleder ser jeg at det byr på utfordringer å forholde seg til over 10 svært ulike pilotkommuner, og ikke minst alle de ulike sektorer som vi ser kan ha nytte av dataene. Vestlandsforskning og NTNU GEO er to sentrale forskningsinstitusjoner som er med i prosjektet. De skal blant annet stå for gjennomføringen inn mot kommunene. En annen utfordring er at dataene er sensitive, i den forstand at Datatilsynet og personopplysningsloven legger klare føringer for hvordan de skal brukes. Det finnes pt ingen tilsvarende prosjekt i Europa, så dette er nybråttarbeid som setter store krav til godt samarbeid, dialog og evne til å møte løpende nye utfordringer mellom mange interessenter med ulike meninger og ståsteder.

Avslutningsvis må jeg si at samarbeidet med Norsk Vann har vært fruktbart, og vil fortsette. Det har blant annet resultert i felles brosjyre om forebygging av vannskader. Vi er også midt oppe i et nytt tiltak hvor målet er å få forsikring og kommuner til å enes om å få til en mer effektiv og juridisk bedre håndtering av prosessene i forbindelse med regresskrav knyttet til tilbakeslagsskader. Mye av dette arbeidet er avhengig av mennesker som ser behov for endringer, og som ikke gir opp selv om de møter motstand og passivitet. Så takk til alle som bidrar til at vi på en bedre måte forsøker å ivareta menneskeliv, eiendommer og andre verdier og ikke minst vår fantastiske jordklode!